

Høreapparatformidlingen – et historisk tilbakeblikk

NAF – NAF – NTAFs etterutdanningskurs
2007

NORDLANDSSYKEHUSET

Stønadsregler

I en fjern fortid ble gratis høreapparat bare tildelt følgende grupper:

- Hørselshemmede under 20 år
- Hørselshemmede foreldre eller pleieforeldre til barn under 20 år
- Hørselshemmede under 25 år, som før fylte 20 år har fått høreapparat etter reglene

Andre hørselshemmede som trengte høreapparat, fikk bidrag (dvs. delvis dekning av utgiftene)

1975: Ikke tilfredsstillende instruksjon i bruk av høreapparater

Helsedirektørens rådgivende utvalg i audiologi sier i sin årsrapport for 1975 at utvalget flere ganger har anbefalt gratis høreapparater til alle kategorier hørselshemmede.

Dette har strandet på at hørselssentralene ikke har maktet å gi tilfredsstillende instruksjon i bruk av høreapparater.

Tilfredsstillende instruksjon var den betingelsen Rikstrygdeverket satte for at alle skulle få gratis høreapparater.

”Det er ikke tvil om at denne manglende oppfølging av voksne – og særlig eldre mennesker – får liten nytte av de høreapparater som det blir bevilget betydelige beløp til.”

1977: Ny plan for virksomhet og regler for godkjenning ved hørselssentraler

Helsedirektoratets forslag til ny plan for virksomheten ved hørselssentralene ble 17. september 1977 sendt ut på høring av Sosialdepartementet.

Hørselssentralenes arbeidsoppgaver

- Diagnostiske oppgaver – kartlegging
- Behandling
  - Medisinsk-teknisk behandling
    - Høreapparater
    - Andre tekniske hjelpemidler
  - Pedagogisk behandling
  - Sosial behandling
- Registrering – statistikk – forskning
- Utadrettet virksomhet
  - Oppsøkende arbeid
  - Samarbeid
  - Veiledning og undervisning

Hørselssentralenes bemanning

- Audiograf
- Ingeniør
- Pedagog
- Sosionom
- Lege
- Fysiker (cand. real./siviling.) ved regionsykehus
- Psykolog
- Lederfunksjon (sosionom., pedagog el. ingeniør/fysiker)

Ingen yrkesgruppe skal være representert med mindre enn en halv stilling, leder skal ha hel stilling.

Planen førte til en heftig aktivitet i fagmiljøet. Legeforeningen nedsatte en egen arbeidsgruppe og laget en egen endret versjon.

Avslutningsvis ble det arrangert et "Fellesaudiologisk møte" på Rikshospitalet 19.04.1978.

**Planen ble aldri vedtatt
og satt ut i livet.**

Et lite mysterium

Planen inneholder et krav om godkjenning av hørselssentraler:

”Hørselssentralene godkjennes av Helsedirektoratet. De hørselssentraler som er godkjent etter tidligere ordning, må søke om ny godkjenning innen 4 år .....

Men – noen tidligere godkjenningsordning finnes ikke!!!!!!?

Er det derfor dagens hørselssentraler ulikt organisert og bemannet?

1979: Forhandlerne kommer på banen. Hvem skal tilpasse høreapparater?

Uttalelse 16.11.79 fra Helsedirektoratet på forespørsel fra Høreapparatimportørenes forening om godtgjørelse for tilpasning av "statsapparater":

"Det er en klar oppgave for godkjente hørselssentraler å forestå den nødvendige tilpasning, vegledning og informasjon av høreapparater som tildeles gratis .... I de tilfeller hvor hørselssentraler som rutine overlater dette arbeid til andre, for eksempel høreapparatforhandlere, forsømmer en en av sine primæroppgaver."

Sosialdepartementet uttalte i samme sak:

"På bakgrunn av Helsedirektoratets uttalelse bør arbeidet med høreapparater i størst mulig utstrekning bli utført av hørselssentralene."

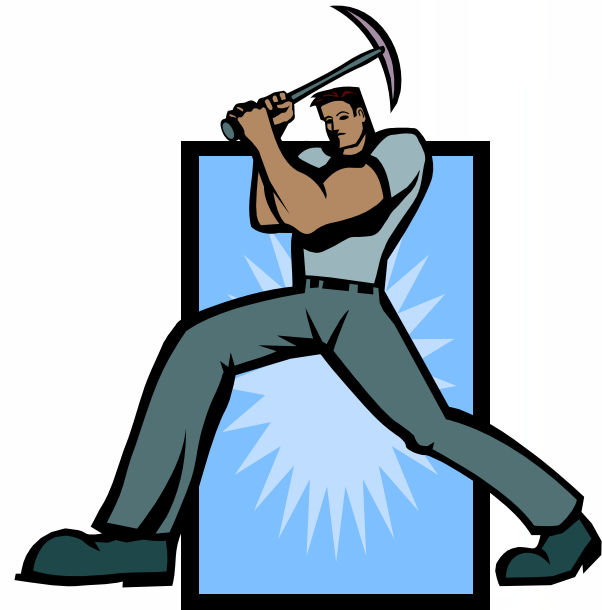

1983: Gratis høreapparater til yrkesaktive

Rundskriv fra Rikstrygdeverket 10.05.83:

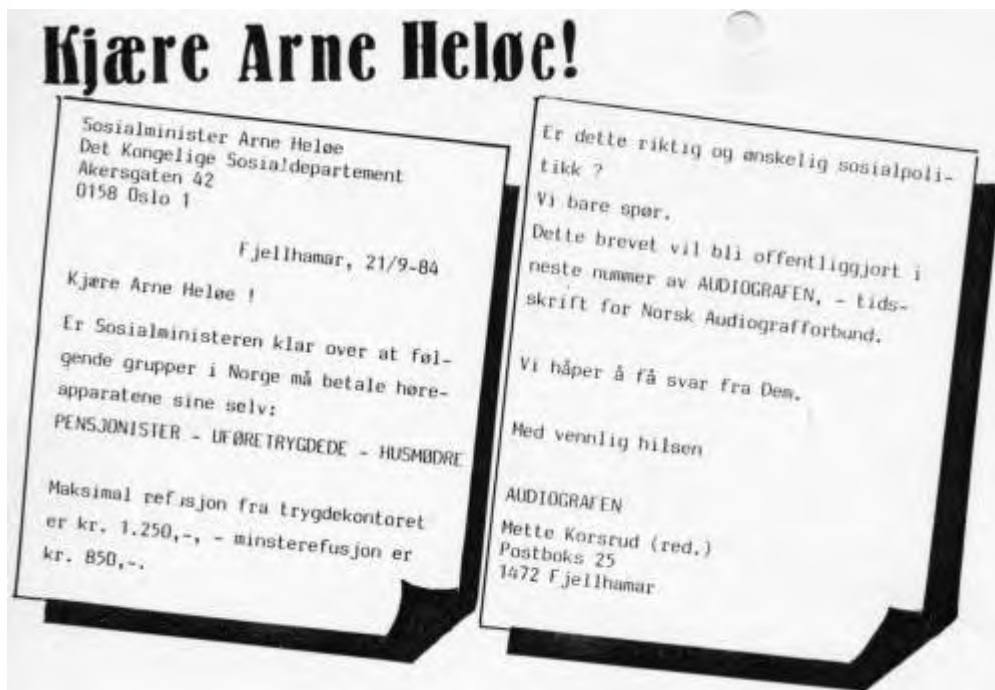
”Med bakgrunn i en kjennelse i Trygderetten gis det nå full godtgjørelse til anskaffelse av høreapparat ... når det er nødvendig for trygdede i arbeid utenfor hjemmet.”

Nå var det bare alders- og uførepensjonister som sammen med hjemmearbeidende kvinner uten barn under 20 år måtte betale egenandel.

1984: "Kjære Arne Heløe"

Fra Audiografen:

Sosialministerens svar: "Kravet om gratis høreapparater til alle som har behov for det har vært reist ved en rekke anledninger. Dessverre har vi hittil ikke funnet økonomisk rom for en slik utvidelse."

1985: En samlet vurdering av folketrygdens stønad til høreapparater

Sosialdepartementet nedsatte 31. oktober 1985 en arbeidsgruppe som skulle foreta en samlet vurdering av folketrygdens stønad til høreapparater.

Jarle Aursnes og Arne Enden representerte det audiologiske miljøet.

Rapporteringsfristen ble satt til 1. april 1986.

1986: Budsjettforlik i Stortinget – Gratis høreapparater til alle!

Stortinget vedtok 19.12.85 - som del av et budsjettforlik med Fremskrittspartiet - å øke bevilgningene til høreapparater slik at alle som har behov for høreapparater skal få pliktsmessig dekning fra folketrygden – dvs. gratis høreapparater.

Arbeidsgruppens arbeid måtte framskyndes. Gruppen måtte i midten av februar 1986 avgi forslag til forskrift med sikte på ikrafttreden 1. april 1986.

”Etter 31. mars 1986 skal all tilpasning og utlevering av høreapparater for trygdens regning foretas ved hørselssentral.”

Fra en orientering fra Sosialdepartementet

Delinnstillingen ferdig

11.02.86 avga arbeidsgruppen sin delinnstilling om
"stønad til høreapparater m.m."

Hovedpunkter:

- All høreapparattilpasning skal skje ved en hørselssentral.
- Bare unntaksvis kan hørselssentralen bygge sin rekvisisjon på tilrådning fra ønh-lege.
- Tilpasningen skal foretas av audiograf, men dispensasjon kan gis til personer som kan dokumentere tilstrekkelig kunnskap og erfaring.
- Arbeidsgruppen forutsetter en styrking av hørselssentralene.

Høring og ny forskrift

Arbeidsgruppens forslag til forskrift ble 17.02.86 sendt ut på høring, med høringsfrist 15. mars.

Den norske lægeforening var sterk motstander av at bare hørselssentralene kunne tilpasse høreapparater, og dette ble tatt til følge av departementet.

Den nye forskriften ble gjort gjeldende fra 1. mai 1986 – med midlertidig virkning fram til 1. januar 1989.

Hva koster det???

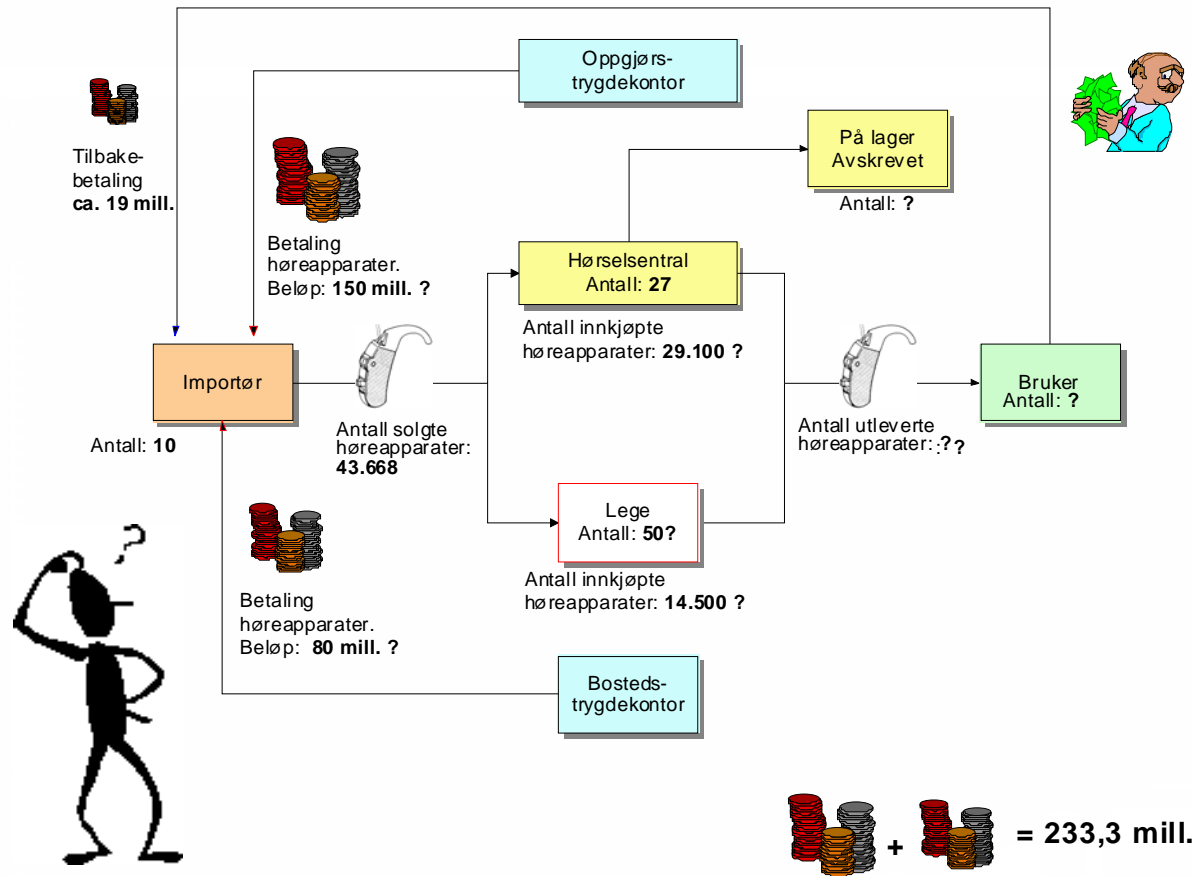
Stortinget vedtok 19.12.85 å øke bevilgningene til høreapparater til 8 millioner kroner for 1986.

Arbeidsgruppens beregnet at gratis høreapparater til alle ville bety merkostnader i 1986 på 15,5 millioner kroner.

Det faktiske beløpet som ble brukt til høreapparater i 1986 var 93 millioner kroner.

Et ukontrollerbart system?

En hadde gjennom den nye forskriften etablert en høreapparatformidling som var svært uoversiktlig og vanskelig å kontrollere.

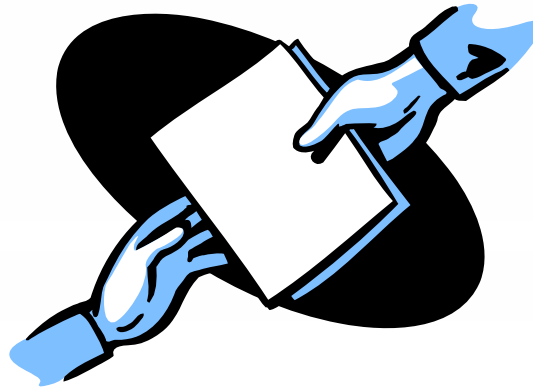

Faglige krav til høreapparatformidlingen

Tidligere argumenterte RTV med at høreapparatene ikke kunne dekkes fullt ut fordi hørselssentralene ga brukerne for dårlig oppfølging.

Nå var plutselig høreapparatene gratis for alle. Nå måtte det også komme krav til virksomheten.

29.08.86 kom helsedirektørens ”*Krav til kvalifikasjoner, regler for undersøkelse, krav til utstyr, lokaler m.v. og om faglig medvirkning ved undersøkelse av hørselshemmede, avtrykk av øregang og tilpasning av høreapparat.*”

Evaluering og endringer

I 1988 ble det gjennomført en evaluering av forskriften om stønad til høreapparat, og det ble gjort noen endringer i stønadsomfang.

Ny forskrift med bl.a. 6 års karenstid ble innført fra 1. januar 1989.

Evalueringen

”Formidling av høreapparater”

forfattet av Lisbet Grut og Arne Enden ved Senter for Industriforskning, er best kjent som ”Høreapparatrapporten”.

1989: Overføring av ansvar

Fra 1. juli 1989 fikk fylkeskommunene ansvar for høreapparatformidlingen.

Fylkeskommunene fikk også ansvar for utbetaling av forhandler- og utleveringsgodtgjørelser.

”Departementet vil senere komme med nærmere retningslinjer for den fylkeskommunale formidlingsvirksomheten etter 1. juli 1989.”

Fra Sosialdepartementets rundskriv I-12/89

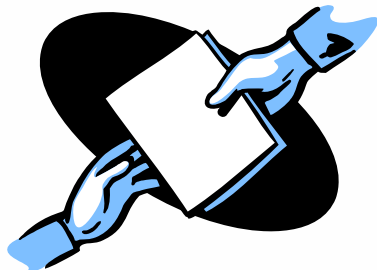
Disse retningslinjene har aldri kommet!!!!

1992: Forslag fra NTAF

NTAF fant at høreapparatforskriften med tilhørende rundskriv nå hadde fungert så lenge at det var tid for noen justeringer.

En arbeidsgruppe i NTAF utarbeidet i 1992 et forslag til nye "Krav til hørselssentraler og andre som undersøker hørselshemmede og tilpasser høreapparater".

Vi fikk ingen respons fra RTV, helsetilsyn eller departement.

1992: "Høringsdag"

Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede arrangerte i desember 1992 høringsdagen

"Formidling av høreapparater og de berørte tjenesters organisasjon"

Målsetting: Løfte hørselsområdet og inspirere til konkrete tiltak som kan gjennomføres.

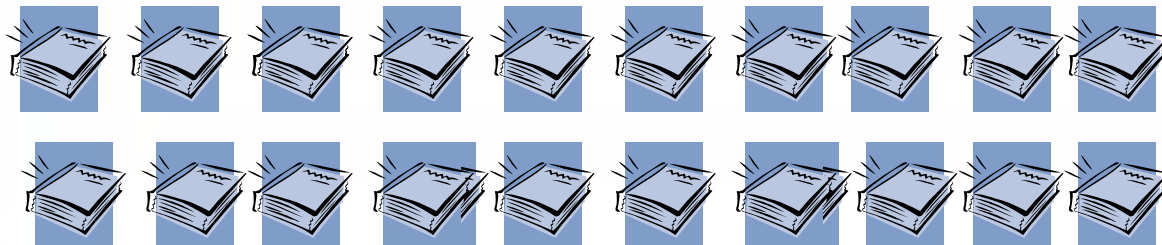
1994-97: Regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede

Et av punktene i handlingsplanen var ”Styrking av tilbudet til høreapparatbrukere”.

Fylkene ble invitert til å søke om midler til prosjekter innenfor dette temaet. 19 prosjekter i 18 fylker ble gjennomført.

Prosjektene ble evaluert i en egen rapport fra SINTEF Unimed i 1997.

Arbeidet ble avsluttet i november 1997 av Sosial- og helsedepartementets konferanse ”Du skal høre mye .....” Oppsummering fra konferansen er også utgitt i rapport fra SINTEF Unimed.

1996: Arbeidsmøte i departementet

Sosial- og helsedepartementet inviterte til arbeidsmøte om "norsk hørselsomsorg" i august 1996.

Tung representasjon fra departementet, RTV og Statens helsetilsyn, i tillegg til deltakere fra brukerorganisasjonene og faggruppene.

1999/2000: Helhetlig rehabiliteringstilbud

På oppdrag fra Helse- og sosialdepartementet gjennomførte SINTEF Unimed en kartlegging av rehabiliteringstilbudet til hørselshemmede i Norge.

Dette resulterte i rapportserien "Helhetlig rehabiliteringstilbud til hørselshemmede":

- Kartlegging av "Hørsels-Norge"
- Delrapport 1: Kartlegging av dagens situasjon
- Delrapport 2: Høreapparatformidlingen – problembeskrivelse og forslag til tiltak

2000: Retningslinjer for hørselssentralene

SHdir ga 21.12.2000 Statens helsetilsyn i oppdrag å lage "nye" retningslinjer for hørselssentralene.

Statens helsetilsyn oppnevnt i januar 2001 en arbeidsgruppe ledet av ønh-spesialist Åsgaut Warland.

14. november 2001 leverte SHdir et forslag til retningslinjer som i hovedsak var basert på arbeidsgruppens utredning.

**Dette arbeidet er ikke fulgt opp,
men arbeidsgruppens forslag
er vedlegg i "Å høre og bli hørt"**

2000: Ny veileder

Statens helsetilsyn utga i 2000 veilederen

”Habilitering og rehabilitering ved synstap og hørselstap”.

Hørselsdelen er dårlig, og er i liten grad fulgt opp.

2000: Arbeidsseminar

Sosial- og helsedepartementet engasjerte RehabNor til å arrangere et arbeidsseminar om helhetlig rehabiliteringstilbud til hørselshemmede.

Målsetting: Drøfte konkrete løsningsforslag og tiltak som kan sikre helhetlig rehabilitering av hørselshemmede personer i voksen alder.

Utgangspunkt: De perspektiver og prinsipper for rehabilitering som skisseres i St. meld. nr. 21 (1998-99) "Ansvar og meistring. Mot ein heilskapeleg rehabiliteringspolitkk".

2000: Ansettelse av utredningsleder

11. desember 2000 var en merkedag – da ble Anna Valborg Mikkelsen ansatt som utredningsleder i Sosial- og helsedepartementet for å

- følge opp departementets arbeid med å bidra til et mer helhetlig rehabiliteringstilbud til hørselshemmede.
- arbeide med en handlingsplan med forslag til konkrete tiltak.

Nå fulgte et par hektiske år for Anna Valborg.

2002: Regjeringens handlingsplan

I desember 2002 kom så handlingsplanen

”Et helhetlig rehabiliteringstilbud til hørselshemmede. Plan for utvikling og organisering av tjenestetilbudet”

Det viktigste i denne sammenhengen, er to ”utelatelser”:

- Organiseringen av høreapparattilpasningen
- Hørselssentralenes arbeidsoppgaver

Planen ble fulgt opp med ”samhandlingsmøter” i alle helseregionene.
Dette for å forankre planen i RHFene.

2002/2003: Gjennomgang av høreapparatformidlingen

Rikstrygdeverket (Mona Rasch, Helsetjeneste- og rehabiliteringsavdelingen) fikk høsten 2002 i oppdrag fra Helsedepartementet å gjennomgå dagens system for høreapparatformidling.

Målsettingen med oppdraget var:

Å gi konkret anbefaling til en bedre organisering av høreapparatformidlingen enn i dag ....

Rikstrygdeverkets arbeid ble samlet i dokumentet.

”Ny organisering av høreapparatformidlingen”

Dette dokumentet, datert 28.2.2003, har ikke vært offentliggjort før i år.

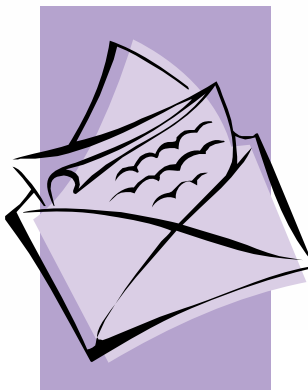
NORDLANDSSYKEHUSET

2006: Nå skjer det noe – og noe med ”øyeblikkelig” virkning

Helse- og omsorgsdepartementet sendte 07.07.2006 ut brev til de regionale helseforetakene og til NAV.

Disse inneholder:

- varsel om en ny gjennomgang av høreapparatformidlingen
- strakstiltak som skal være gjennomført innen 1. januar 2007

2007: Planprosess og høringsdag

Arbeids- og referansegrupper ble etablert så seint i 2006 at planprosessen ikke kom skikkelig i gang før i januar 2007.

Etter et par utsettelse var en foreløpig plan for ny høreapparatformidling klar sist i april.

7. mai var "Hørsels-Norge" invitert til høringsdag i SHdir.

Etter høringsdagen kom så NAV med sitt siste innspill til organisering av høreapparatformidlingen – en "tilskuddsmodell".

Etter at NAV kom med sin tilskuddsmodell, fikk SHdir forlenget fristen for innlevering av rapporten til 31. august.

2007: Nye anbefalinger ferdig

Og endelig – i august kom rapporten

”Å høre og bli hørt. Anbefalinger for en bedre høreapparatformidling”

NAV's tilskuddsmodell er ikke innarbeidet i planen, og følger som vedlegg.

Det ble gitt anledning til en siste behandling på direktørnivå 4. september.

Rapporten bør leses forfra og i helhet, for å få med forutsetningene for forslagene.

Kapitlene er nummerert i forhold til mandatets formuleringer.

Arbeidsgruppen har lagt fram 6-7 konkrete forslag, der NAV er uenig i 4.

Argumentene for denne uenigheten (som først kom fram etter høringsmøtet 7. mai) er lagt ved som vedlegg i rapporten.

Rapporten ligger åpent tilgjengelig på SHdirs nettside.

Det er uvisst om – og når – rapporten sendes ut på høring.

NORDLANDSSYKEHUSET

Takk for oppmerksomheten!

NORDLANDSSYKEHUSET